

МУЗИКОТЕРАПІЯ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВОГО СУСПІЛЬСТВА В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ

М.В. Семенюк-Брунський, доцент кафедри сценічного мистецтва
Київський національний університет технологій та дизайну

Ключові слова: музикотерапія, інклюзивна освіта, класична музика, вплив музики, психіка.

Музика безпосередньо впливає на світосприйняття і мислення, на поведінку і художній розвиток людини. Класична музика відіграє ключову роль у гармонійному розвитку особистості, є невід'ємною складовою її духовного становлення. Вже в епоху античності філософ-енциклопедист Аристотель розробив цілісну систему музично-естетичного виховання дітей, приділяючи особливу увагу музиці, висунув своєрідне обґрунтування морального впливу музики на психіку [1; 2].

Тому на сучасного музиканта покладається велика відповідальність, адже через музику він повинен позитивно впливати на людину. Важливим питанням сьогодні є розуміння репертуару і аудиторії. Вплив програми на слухачів може бути дуже значним. Кожен музичний стиль викликає в людини ті або інші емоційні почуття. Наприклад, відомо, що музика епохи романтизму, до якої тяжіє багато молодих людей, завдяки її яскравій емоційності, гострим почуттям, швидким змінам настрою може викликати загострення неврозів, посилити депресивний стан [3].

Мистецтво бароко і класицизму з естетичним підґрунтям краси людської особистості навпаки надають слухачеві відчуття стабільності, надійності. Гармонічні зміни стійкості та нестійкості, струнка ритмічна організація і форма, життєстверджуючий настрій цієї музики – все це насправді стабілізує нервову систему, нормалізує тиск та просто надає оптимізму. Наразі у світі все більше набирають популярність барочні концерти, аутентична манера виконання і це зовсім не випадково. Це яскравий доказ того, що люди потребують психологічного захисту, якій здатна впровадити саме така музика.

Музична терапія широко використовується в лікуванні неврозів, у праці з людьми, які мають певні проблеми з розвитком, з людьми з синдромом Дауна, аутистами тощо.

Слід підкреслити, що музична терапія спрямована не тільки на пацієнтів з психічними вадами або на інклюзію в будь-яких її проявах. Вона необхідна всім, бо кожен з нас потребує підтримки. Ради молодих вчених при Міністерстві культури та при Міністерстві охорони здоров'я були засновниками двох проєктів з музичної терапії. «Музика проти раку» – проєкт, спрямований на дестигматизацію, інформування та зближення суспільства й медичних працівників «неонкологічних» спеціальностей до людей з онкологічними захворюваннями, наближення його до

міжнародних стандартів – дотримання рівноправності, чуйності, забезпечення медичних, соціальних, психологічних та духовних потреб у повному обсязі, створення умов для психологічної, фізичної та духовної реабілітації. Саме музика об'єднує, надає сили на боротьбу з недугом та, що є найголовнішим, – дарує надію. «Ноти здоров'я» – проєкт, спільний з Університетською клінікою Харківського національного медичного університету [1].

Концерти та тренінги з ритмічних та вокальних вправ були спрямовані на пошуки можливостей боротьби з болем. Для використання музичної терапії необхідні спеціальні компетенції, які включають не тільки знання та розуміння музики, але і навички з медичної психології та фізіології. У світі існує декілька принципових систем вивчення музичної терапії. Одна з систем – на базі вивчення психології здобувачі освіти також засвоюють базові музичні навички. Такі психологи працюють з пацієнтами, які мають синдром Дауна, аутистами і т. ін. Інша – професійні музиканти, які отримують освіту психологів, така система працює в Великій Британії, США.

Музичну терапію вже використовують в освітньому процесі в Україні на основі національної наукової бази. Так, наприклад, в Полтавському національному педагогічному університеті імені В. Г. Короленка була створена робота «Музикотерапія як складова здоров'язбережувальної технології виховання студентської молоді», де «розглядаються наукові підходи видатних учених щодо використання у навчальному процесі музики з терапевтичною метою» [1, с. 20]. Автор зазначає, що «сутність здоров'язбережувальних технологій охоплює моніторинг стану здоров'я студентської молоді, розроблення здоров'язбережувальної стратегії з урахуванням вікових особливостей, урізноманітнення діяльності з метою підвищення резервів здоров'я і працездатності майбутніх учителів» [там само].

У статті Л. В. Пушкаря «Музично-терапевтичний потенціал ритмічнорухових компетенцій бакалаврів дошкільної освіти» (Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка) розглядається «необхідність формування ритмічнорухових компетенцій майбутніх вихователів дошкільних закладів» [2]. Дані роботи мають вагомe значення для розвитку музичної терапії в нашій країні.

З 2019 року Харківська академія дизайну впровадила нову освітньо-професійну програму «Художньо-педагогічна терапія» другого рівня вищої освіти за спеціальністю 022 «Дизайн», галузі знань 02 «Культура і мистецтво». Студенти отримують кваліфікації дизайнер та артвикладач. Харківський національний університет мистецтв імені І. П. Котляревського наразі також розробляє освітньо-професійну програму «Музично-педагогічна терапія» другого рівня вищої освіти, яка включає в собі компоненти спеціальності медична психологія та методику інклюзивного навчання.

У світі спеціальність музичний терапевт є затребуваною та дієвою.

Завдяки музичній терапії вирішується цілий спектр проблем від соціальної адаптації до психічних патологій. Також – це широка сфера для розвитку музикантів. На основі вивчення зарубіжного досвіду та перших спроб вітчизняних фахівців вважаємо за необхідне працювати над подальшим розробленням та впровадженням освітньої кваліфікації «Музична терапія» в Україні. Класичне музичне виховання допомагає у навчанні будь-якої дитини, адже доведеним є факт того, що завдяки заняттям музикою покращується увага, пам'ять, діти краще сприймають інформацію на слух, адже музика навчає розуміти інтонацію, тобто сенс сказаного [4].

Розглянемо музикотерапію як здоров'язбережувальну технологію та зробимо аналіз результатів запровадження музикотерапії в загальноосвітніх школах, а також доведемо доцільність впровадження музикотерапії як напряму в мистецьких школах за умов впровадження інклюзивної освіти. Протягом останніх десятиліть у багатьох країнах світу технології і засоби музичного мистецтва стали активно впроваджуватись в освітній простір з метою стимулювання навчально-пізнавальної та інтелектуальної діяльності, підвищення працездатності, збагачення поведінкової сфери, покращення психофізичного здоров'я дітей та молоді. Багатовіковий педагогічний досвід показує, що музичне мистецтво може стати додатковим інструментом корекції фізичного здоров'я, емоційної поведінки дитини, її інтелектуального, творчого розвитку та саморегуляції. Вченими доведено, вплив музики, в основі якої лежать універсальні закони гармонії, на функції усіх життєво важливих фізіологічних систем організму людини, на розвиток пам'яті, інтелекту, творчої уяви, у оволодінні мовами та комунікаціями. Зазначений напрям все більше утверджується в статусі універсальної виховної системи, що здатний розвивати як розумові здібності, так і душевну красу, сприяти розумінню і наслідуванню духовних законів життя [3].

Наразі проблема інклюзії постає дуже гостро, а «лікування музикою» є необхідною складовою допомоги дітям з особливими потребами. Все це свідчить про велику затребуваність професії музиканта в сьогоdnішньому житті, необхідність збільшення робочих місць.

Список використаних джерел

1. Гриньова В. Музикотерапія як складова здоров'язбережувальної технології виховання студентської молоді. Витоки педагогічної майстерності. Серія : Педагогічні науки. 2015. Вип. 16. С. 20-28.
2. Побережна Г. Педагогічний потенціал музикотерапії. Мистецтво та освіта. 2008. № 2. С. 9-12.
3. Пушкар Л. В. Музично-терапевтичний потенціал ритмічно-рухових компетенцій бакалаврів дошкільної освіти. Актуальні питання мистецької освіти та виховання. 2016. Вип. 2. С. 22-31.
4. Практика емоційної рівноваги засобами мистецтва : навчальна програма (курс за вибором) / Гуральник Н. П. та ін. Київ, 2019. 32 с.
5. Програма «Музикотерапія» (курс за вибором) / Безклинська О. З. та ін. Київ, 2012. 27 с.